

Vladimir Nabokov

Lolita

Vertaling Rien Verhoef

2009

DE BEZIGE BIJ
AMSTERDAM

Voor Véra

VOORWOORD

‘Lolita, of de bekentenis van een blanke weduwnaar’, zo luidden de twee titels waaronder schrijver dezes de vreemde bladzijden ontving die hiermee worden ingeleid. ‘Humbert Humbert’, de auteur ervan, was in hechtenis overleden aan een hartinfarct, op 16 november 1952, een paar dagen voor de beoogde aanvang van zijn proces. Zijn advocaat, mijn goede vriend en familielid de heer Clarence Choate Clark, nu lid van de balie in Washington, vroeg mij het manuscript te redigeren en baseerde zich bij zijn verzoek op een bepaling in het testament van zijn cliënt waardoor mijn eminente neef werd gemachtigd naar goeddunken te handelen bij alles wat verband hield met de gereedmaking van Lolita voor publicatie. Het besluit van de heer Clark werd mogelijk beïnvloed doordat de redacteur van zijn keuze zojuist was onderscheiden met de Poling-prijs, voor een bescheiden werk (Zijn de zinnen zinnig?) waarin bepaalde ziekelijke toestanden en perversies werden behandeld.

Mijn taak bleek eenvoudiger dan we beiden hadden voorzien. Behoudens de verbetering van duidelijke fouten en een zorgvuldige weglating van enkele hardnekkige bijzonderheden die ondanks ‘H.H.’s eigen moeite toch nog als wegwijzers en grafstenen in zijn tekst stonden (kenmerkend voor plaatsen of personen die de goede smaak zou verhelen en het mededogen zou ontzien), wordt dit opmerkelijke gedenkschrift intact gepresenteerd. Het zonderlinge pseudoniem van de auteur is door hemzelf verzonnen; en natuurlijk moest dat masker – waar twee hypnotische ogen doorheen lijken te gloeien – naar de wens van de drager onopgelicht blijven. Terwijl ‘Haze’ alleen rijmt op de eigenlijke achternaam van de heldin, is haar voornaam te nauw verweven met het diepste wezen van het boek om een wijziging toe te staan; evenmin (zoals de lezer zelf zal opmerken) bestaat daartoe

enige praktische noodzaak. Verwijzingen naar 'H.H.'s misdaad kunnen door nieuwsgierigen worden opgezocht in de dagbladen van september-oktober 1952; haar oorzaak en oogmerk zouden een volledig raadsel zijn gebleven, ware het dit gedenkschrift niet vergund geweest onder mijn leeslamp te komen.

Ten behoeve van ouderwetse lezers die de lotgevallen willen volgen van de 'echte' mensen achter het 'ware' verhaal, kunnen enkele bijzonderheden worden gegeven zoals ontvangen van de heer 'Windmuller' uit 'Ramsdale', die weglating van zijn identiteit wenst opdat 'de lange schaduw van deze treurige en kwalijke zaak' niet zal reiken tot de gemeenschap waartoe hij tot zijn trots behoort. Zijn dochter 'Louise' is inmiddels tweedejaarsstudente. 'Mona Dahl' studeert in Parijs. 'Rita' is onlangs getrouwd met een hoteleigenaar in Florida. Mevrouw 'Richard F. Schiller' is overleden in het kraambed bij de bevalling van een doodgeboren meisje, op eerste kerstdag 1952, in Gray Star, een gehucht in het uiterste Noordwesten. 'Vivian Darkbloom' heeft een biografie geschreven, Mijn Ku, binnenkort te verschijnen, en door critici die het manuscript hebben doorgenomen haar beste boek genoemd. De bewaarders van de verscheidene begraafplaatsen in kwestie melden dat er geen spoken rondwaren.

Uitsluitend als roman gezien, gaat Lolita over omstandigheden en emoties die voor de lezer tergend vaag zouden blijven als hun verwoording zou zijn verzwakt door middel van ontwijkende gemeenplaatsen. Zeker, in het hele werk is geen onvertogen term te vinden; inderdaad, de stoere cultuurbaar die door de moderne gebruiken is geconditioneerd om in een alledaagse roman zonder wroeging een overvloedige reeks drieletterwoorden te aanvaarden, zal nogal schrikken van hun afwezigheid hier. Maar wanneer ter geruststelling van die ongerijmde puritein een redacteur zou trachten scènes af te zwakken of weg te laten die een bepaald soort geest misschien 'zinnenprikkelend' zou noemen (zie in dit verband de imposante uitspraak die op 6 december 1933 werd gedaan door rechter John M. Woolsey inzake een ander, aanzienlijk rondborstiger boek), zou de uitgave van Lolita maar geheel achterwege moeten blijven, omdat juist de scènes die ten onrechte een op zichzelf staande zinnelijkheid zou kunnen

worden verweten, strikt genomen het meest functioneel zijn bij de ontwikkeling van een tragische vertelling die regelrecht afgaat op niets minder dan een morele apotheose. De cynicus zal wellicht zeggen dat de commerciële pornografie dezelfde stelling huldigt; de intellectueel zal wellicht tegenwerpen dat 'H.H.' 's bevlogen bekentenis een storm in een glas water is; dat minstens twaalf procent van de Amerikaanse volwassen mannen – een 'voorzichtige' schatting volgens Dr. Blanche Schwarzmann (mondelijke mededeling) – jaarlijks op enigerlei wijze de bijzondere ervaring geniet die 'H.H.' zo vertwijfeld beschrijft; dat een ramp was uitgebleven als onze dolle dagboekschrijver in de noodlottige zomer van 1947 naar een bekwaam psychopatholoog zou zijn gegaan; maar anderzijds was dan ook dit boek uitgebleven.

Het zij deze commentator vergeven dat hij herhaalt wat hij al heeft beklemtoond in zijn eigen boeken en voordrachten, namelijk dat 'aanstootgevend' dikwijls niet meer is dan een synoniem van 'ongewoon'; en een groot kunstwerk is natuurlijk altijd iets oorspronkelijks, en dient dus uit de aard der zaak als een min of meer schokkende verrassing te komen. Het is niet mijn bedoeling 'H.H.' te verheerlijken. Het lijdt geen twijfel of hij is afschuwelijk, hij is verachtelijk, hij is een lichtend voorbeeld van morele melaatsheid, een mengeling van kwaadaardigheid en speelsheid die misschien een teken is van opperste ellende, maar niet bijdraagt tot zijn aantrekkingskracht. Hij is zwaarwichtig eigenzinnig. Zijn terloopse meningen over het Amerikaanse volk en landschap zijn veelal bespottelijk. Een wanhopige eerlijkheid die zijn bekentenis doortrilt pleit hem niet vrij van zonden van een duivelse geslepenheid. Hij is abnormaal. Hij is geen heer. Maar wat weet zijn zingende viool betoverend een tendresse, een begaanheid met Lolita op te wekken die ons in vervoering brengt over het boek terwijl we gruwen van zijn schrijver!

Als 'geval' zal Lolita ongetwijfeld klassiek worden in psychiatrische kringen. Als kunstwerk overstijgt het zijn aspecten van boetedoening; en nog belangrijker voor ons dan wetenschappelijk belang en literaire waarde, is de ethische invloed die het boek zou moeten hebben op de serieuze lezer; want in deze schrijnende persoonsbeschrijving schuilt een algemene les; het moeilijke kind, de zelfzuchtige moeder,

de hijgende maniak – dat zijn niet alleen levensechte figuren in een uniek verhaal: ze waarschuwen ons voor gevaarlijke tendensen; ze wijzen op machtige kwaden. Lolita zou ons allen – ouders, maatschappelijk werkers, opvoeders – dienen te bewegen ons met nog meer waakzaamheid en visie toe te leggen op de taak in een veiliger wereld een betere generatie groot te brengen.

Widworth, Massachusetts
5 augustus 1955

Dr. John Ray jr.

DEEL EEN

I

Lolita, mijn levenslicht, mijn lendevuur. Mijn zonde, mijn ziel. Lo-lie-ta: de tongpunt daalt drie treden het gehemelte af en tikt bij drie tegen de tanden. Lo. Lie. Ta.

Ze was Lo, gewoon La, als ze met haar één meter vijftig 's ochtends met één sok aan stond. Ze was Lola in een lange broek. Ze was Dolly op school. Ze was Dolores als ze ergens haar naam onder zette. Maar in mijn armen was ze altijd Lolita.

Had ze een voorgangster? Ja zeker, nou en of. In feite was er misschien wel helemaal geen Lolita geweest als ik niet al eens een zomer een eerste kindmeisje had bemind. In een vorstendom aan zee. O, wanneer? Zowat evenveel jaar voor Lolita werd geboren als ik die zomer oud was. Bij een moordenaar kun je altijd vertrouwen op een zwerijge prozastijl.

Dames en heren van de jury, bewijsstuk nummer één is wat de afgunst wekte van de serafijnen, de misleide, eenvoudige, edel-gevleugelde serafijnen. Bekijkt u dit doornenkluwen.

2

Ik ben geboren in 1910, in Parijs. Mijn vader was een milde, zorgeloze man, een ratjetoe van raciale genen: Zwitsers staatsburger, van gemengd Frans-Oostenrijkse afkomst, met een vleugje Donau in zijn aderen. Ik laat zo dadelijk een aantal fraaie, glanzend blauwe prentbriefkaarten rondgaan. Hij bezat een luxehotel aan de Rivièra. Zijn vader en twee grootvaders hadden respectievelijk gehandeld in wijn, juwelen en zijde.

Hij trouwde op zijn dertigste met een Engels meisje, dochter van Jerome Dunn, de alpinist, en kleindochter van twee anglicaanse priesters uit Dorset, deskundigen op duistere terreinen – respectievelijk paleopedologie en eolusharpen. Mijn zeer fotogenieke moeder kwam om bij een zonderling ongeluk (picknick, bliksem) toen ik drie was, en behoudens een warme holte in het donkerste verleden leeft er niets meer van haar voort in de kommen en dalen van het geheugen, waarover, als u mijn stijl nog kunt uitstaan (ik schrijf onder observatie), de zon van mijn kindertijd was ondergegaan: u kent allen vast die geurige restanten van de dag die, samen met de muggen, om een heg in bloei hangen of waar opeens de wandelaar in doordringt en doorheen loopt, aan de voet van een heuvel, in de zomeravondschemer; een donzige warmte, gouden muggen.

Mijn moeders oudste zuster Sybil, getrouwd met een neef van mijn vader en daarna door hem verwaarloosd, deed in mijn naaste familie dienst als een soort onbetaalde gouvernante en huishoudster. Later hoorde ik van iemand dat ze verliefd was geweest op mijn vader, en dat hij daar op een regenachtige dag luchthartig misbruik van had gemaakt en het al weer was vergeten tegen de tijd dat het opklaarde. Ik was buitengewoon op haar gesteld, ondanks de gestrengheid – de noodlottige gestrengheid – van een aantal van haar regels. Misschien wilde ze, mettertijd, van mij een betere weduwnaar dan mijn vader maken. Tante Sybil had roze-omrande azuren ogen en een wasbleek gelaat. Ze schreef gedichten. Ze was dichterlijk bijgelovig. Ze zei te weten dat ze dood zou gaan kort na mijn zestiende verjaardag, en dat gebeurde ook. Haar man, een topvertegenwoordiger in parfums, verbleef meestal in Amerika, waar hij ten slotte een bedrijf oprichtte en wat onroerend goed aankocht.

Ik groeide op als gelukkig, gezond kind in een rooskleurige wereld van prentenboeken, schoon zand, sinaasappelbomen, vriendelijke honden, zeepanorama's en lachende gezichten.

Om mij heen draaide het prachtige hotel Mirana als een soort privé-heelal, een gewitte kosmos binnen de grotere blauwe die buiten schitterde. Van de pannenkoek met zijn voorschot tot de potentat in zijn flanel was iedereen op me gesteld, werd ik door iedereen vertroeteld. Bejaarde Amerikaanse dames hielden op hun stok geleund naar me over als torens van Pisa. Geruïneerde Russische prinsessen die mijn vader niet konden betalen, kochten voor mij dure bonbons. Hij, *mon cher petit papa*, ging met me varen en fietsen, leerde me zwemmen en duiken en waterskiën, las me *Don Quijote* en *Les misérables* voor, en ik vereerde en waardeerde hem en was telkens blij voor hem als ik opving dat het personeel het had over zijn verscheidene vriendinnen, mooie en lieve wezens die van mij veel werk maakten en die koerden en dierbare tranen vergoeten om mijn montere moederloosheid.

Ik zat op een Engelse dagschool een paar kilometer van huis, en daar speelde ik raketbal en pelotte, en haalde uitmuntende cijfers, en stond op voortreffelijke voet met zowel mijn schoolgenoten als de onderwijzers. De enige uitgesproken seksuele gebeurtenissen die er bij mijn weten hebben plaatsgevonden voor mijn dertiende verjaardag (dat wil zeggen voor ik de eerste keer mijn kleine Annabel zag) waren: een plechtig, beschaafd en zuiver theoretisch gesprek over puberteitsverrassingen in de rozentuin van de school met een Amerikaanse jongen, zoon van een destijds beroemde filmactrice die hij zelden zag in de driedimensionale wereld; en een aantal boeiende reacties van de zijde van mijn organisme op bepaalde foto's, parelgrijs en omberbruin, met oneindig zachte overgangen, in Pichons weelderige *La beauté humaine* dat ik in de hotelbibliotheek had weggegap van onder een berg *Graphics* met gemarmerd omslag. Later gaf mijn vader me op zijn kostelijke minzame manier al de informatie over seks die ik naar zijn mening nodig had; dat was vlak voordat hij me, in de herfst van 1923, op een *lycée* deed in Lyon (waar we drie winters zouden doorbrengen); maar helaas maakte hij in de zomer

van dat jaar een rondreis door Italië met Mme de R. en haar dochter, en had ik niemand om bij te klagen, niemand om te raadplegen.

3

Annabel was evenals de schrijver van gemengde afstamming: half Engels, half Nederlands, in haar geval. Ik herinner me haar trekken vandaag de dag veel minder duidelijk dan een paar jaar geleden, voor ik Lolita kende. Er zijn twee soorten visuele herinnering: één waarbij je vaardig een beeld herschept in het laboratorium van je geest, met je ogen open (en dan zie ik Annabel in algemene termen als: ‘honingkleurige huid’, ‘dunne armen’, ‘bruin polkahaar’, ‘lange wimpers’, ‘grote levendige mond’); en de andere waarbij je ogenblikkelijk, met gesloten ogen, aan de donkere binnenzijde van je oogleden, het objectieve, zuiver optische evenbeeld oproept van een bemind gezicht, een kleine geestverschijning in natuurlijke kleuren (en zo zie ik Lolita).

Laat ik me bij de beschrijving van Annabel daarom netjes beperken tot de opmerking dat ze een mooi kind was en een paar maanden jonger dan ik. Haar ouders waren oude vrienden van mijn tante, en even duf als zij. Ze hadden een villa gehuurd niet ver van hotel Mirana. De kale bruine meneer Leigh en de dikke, gepoederde mevrouw Leigh (geboren Vanessa van Ness). Wat vond ik hen afschuwelijk! Aanvankelijk praatten Annabel en ik over bijkomstigheden. Ze pakte telkens een handvol fijn zand op en liet dat door haar vingers stromen. Onze hersens waren afgesteld zoals ze bij intelligente Europese prepubers in onze tijd en kringen waren, en ik betwijfel of er veel eigens moet worden toegekend aan onze belangstelling voor de meervoudigheid van bewoonde werelden, wedstrijdtennis, oneindigheid, solipsisme enzovoorts. De weekheid en kwetsbaarheid van pasgeboren dieren gaf ons

dezelfde hevige pijn. Zij wilde verpleegster worden ergens in een uitgehongerd Aziatisch land; ik wilde een beroemd spion worden.

Plotseling waren we smoorlijk, onbeholpen, schaamteloos, jammerlijk verliefd op elkaar; hopeloos, dien ik eraan toe te voegen, want die vlaag van wederzijdse bezetenheid was mogelijk alleen te temperen geweest als we echt elk deel van elkaars ziel en lichaam hadden ingezogen en opgenomen; maar wij, wij waren zelfs niet in staat om te paren, waartoe achterbuurtkinderen maar al te gemakkelijk een gelegenheid zouden hebben gevonden. Na één wilde poging elkaar 's avonds te ontmoeten bij haar in de tuin (waarover later meer), was afzondering ons alleen nog toegestaan buiten gehoors- maar niet buiten gezichtsafstand op het drukke deel van de *plage*. Daar, op het zachte zand, een eindje bij de ouderen vandaan, lagen we dan de hele ochtend uitgestrekt, in een versteende aanval van begeerte, en benutten elke gezegende kronkel in ruimte en tijd om elkaar aan te raken: haar hand, half verborgen in het zand, kwam naar mij toe gekropen, en de slanke bruine vingers slaapwandelden steeds naderbij; daarna begon haar opalen knie aan een lange, behoedzame reis; soms verschafte een toevallige wal gebouwd door jongere kinderen ons voldoende dekking om elkaars zilte lippen te schampen; die onvolledige aanrakingen dreven onze gezonde en onervaren jonge lichamen tot een zodanige staat van getergdheid dat zelfs het koude blauwe water, waaronder we nog steeds naar elkaar graaiden, geen verlichting kon brengen.

Onder de schatten die ik verloor tijdens de omzwervingen van mijn volwassen jaren bevond zich een kiekje genomen door mijn tante met daarop Annabel, haar ouders en de bezaaidigde, bejaarde, manke heer, een zekere Dr. Cooper, die in die zomer mijn tante het hof maakte, rond een tafeltje op een caféterras geschaard. Annabel kwam er niet goed op uit, want ze boog zich juist over haar *chocolat glacé*, en haar smalle blote schouders en de scheiding in haar haar waren ongeveer het

enige herkenbare (zoals ik me die foto herinner) te midden van de zonnige vlek waartoe haar verloren liefalligheid was vervaagd; maar ik, ietwat ter zijde van de rest gezeten, stond erop met een soort dramatische opvallendheid: een balorige jongen met gefronste wenkbrauwen in een donker sporthemd en een goed gesneden witte korte broek, die met zijn benen over elkaar en profil zat weg te kijken. Die foto werd genomen op de laatste dag van onze noodlottige zomer en vlak voor we onze tweede en laatste poging deden om het lot te tarten. Onder een hoogst onnozel voorwendsel (dit was onze allerlaatste kans, en het deed er niet echt meer toe) ontsnapten we van het café naar het strand, en vonden een verlaten stuk zand, en hadden daar, in de paarse schaduw van enkele rode rotsen die een soort grot vormden, een korte, begerige streelpartij, met iemands verloren zonnebril als enige getuige. Ik zat op mijn knieën, op het punt bezit van mijn lieveling te nemen, toen twee bebaarde zwemmers, de oude man van de zee en zijn broer, met schunnige aanmoedigingskreten de zee uit kwamen, en vier maanden later overleed ze op Korfoe aan tyfus.

4

Ik blader keer op keer door die ellendige herinneringen en vraag me steeds weer af: was het toen, in de glinstering van die verre zomer, dat de breuk in mijn leven begon; of was mijn buitensporige verlangen naar dat kind alleen het eerste teken van een ingeboren eigenaardigheid? Als ik een analyse tracht te maken van mijn eigen begeerten, drijfveren, daden enzovoorts, geef ik me over aan een soort terugblikkende verbeelding waardoor het analytische vermogen wordt gevoed met onbegrensde alternatieven en elke voor de geest gehaalde weg zich in het verbijsterend complexe vergezicht van mijn verleden eindeloos vertakt en hervertakt. Ik ben er evenwel van

overtuigd dat in een zekere magische en noodlottige zin Lolita is begonnen met Annabel.

Ook weet ik dat de schok van Annabels dood de teleurstelling bestendigde van die nachtmerrieachtige zomer, daarvan een blijvend beletsel maakte voor elke verdere romance in al de koude jaren van mijn jeugd. Het geestelijke en het lichamelijke waren in ons vermengd geweest met een volmaaktheid die voor de doorsnee hersenen van de zakelijke, lompe jongelui van tegenwoordig zeker onbegrijpelijk zal blijven. Lang na haar dood voelde ik haar gedachten nog door de mijne zweven. Lang voor we elkaar tegenkwamen hadden we dezelfde dromen gehad. We wisselden ervaringen uit. We ontdekten vreemde verwantschappen. In dezelfde maand juni van hetzelfde jaar (1919) was er in haar huis en het mijne, in twee ver verwijderde landen, een verdwaalde kanarie binnengefladderd. O, Lolita, had jij me maar zo liefgehad!

Tot besluit van mijn 'Annabel'-tijd heb ik het relaas be waard van ons mislukte eerste afspraakje. Op een avond wist ze de kwaadaardige waakzaamheid van haar familie te misleiden. In een grillig en schaars bebladerd mimosabosje achter hun villa vonden we een plekje op de resten van een lage stenen muur. Door het donker en de ranke bomen konden we de arabesken van verlichte ramen zien, die me nu, geretoucheerd door de gekleurde inkten van het gevoelige geheugen, voorkomen als speelkaarten – vermoedelijk omdat de vijand werd beziggehouden door een bridepartij. Ze beefde en trilde toen ik het hoekje van haar geweken lippen en het warme lelletje van haar oor kuste. Boven ons, tussen het silhouet van lange dunne bladeren, glansde flets een zwerm sterren; die sprankelende hemel leek even naakt als zij was onder haar lichte jurk. Ik zag haar gezicht tegen de hemel, merkwaardig afgetekend, alsof het zelf een flauwe straling uitzond. Haar benen, haar lieflijke levende benen, waren niet te dicht bijeen, en toen mijn hand het gezochte vond, kwam er een dromerige en spookachtige uitdrukking, half genot, half pijn, over die

kinderlijke trekken. Ze zat iets hoger dan ik, en telkens als ze in haar eenzame vervoering werd bewogen me te kussen, boog haar hoofd zich met een slaperige, zachte, kwijnende beweging die bijna smartelijk was, en klemde haar blote knieën zich om mijn pols en drukten die samen, en verslaptten weer; en kwam haar sidderende mond, vertrokken door de bitterheid van een geheimzinnig brouwsel, met sissende ingezogen adem vlak bij mijn gezicht. Ze probeerde de liefdespijn te verlichten door eerst haar droge lippen ruw tegen de mijne te wrijven; dan trok mijn lieveling zich terug en schudde daarbij nerveus haar haar, waarna ze weer duister naderbij kwam en ik me mocht laven aan haar open mond, terwijl ik met een grootmoedigheid die bereid was haar alles te bieden, mijn hart, mijn keel, mijn ingewanden, haar met haar onbeholpen vuist de scepter van mijn hartstocht liet omvatten.

Ik herinner me de geur van een soort toiletpoeder – die had ze geloof ik van haar moeders Spaanse dienstmeisje gestolen – een zoetig, onaanzienlijk, muskusachtig parfum. Dat vermengde zich met haar eigen koekjesgeur, en plotseling werden mijn zinnen tot de rand gevuld; een plotselinge beroering in een nabije struik voorkwam dat ze overstromden en terwijl we uiteenweken, en met pijnlijke aderen luisterden naar iets wat waarschijnlijk een rondsluipende kat was, klonk uit het huis de stem van haar moeder die haar riep, op steeds hogere bezeten toon – en kwam de manke Dr. Cooper log de tuin in. Maar dat mimosabosje – de sterrennevel, de tinteling, de vlam, de honingdauw en de pijn bleven me bij, en dat kleine meisje met haar strandledematen en vurige tong is me sindsdien blijven achtervolgen – totdat ik eindelijk, vierentwintig jaar later, haar betovering verbrak door haar in een ander te belichamen.